

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Čestmíra Slaného a soudkyň JUDr. Olgy Petrové a JUDr. Miluše Čechurové ve věci žalobce: **R. H.**, nar. xxx, bytem xxx, Slovenská republika, v ČR xxx, zastoupený JUDr. Pavlou Nechanickou, advokátkou se sídlem Praha 1, Národní 15, proti žalované: **Ústřední vojenská nemocnice Praha** se sídlem Praha 6, U vojenské nemocnice 1200, IČ 61883082, zastoupená JUDr. Magdou Adamovou, advokátkou se sídlem Praha 6, U vojenské nemocnice 1200, **o náhradu škody na zdraví**, k odvolání žalobce proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 31. července 2007, č.j. 33 C 37/2005-75, opravenému usnesením téhož soudu ze dne 18. září 2008, č.j. 33 C 37/2005-93,

t a k t o :

Rozsudek soudu I. stupně **s e m ě n í** tak, že základ nároku je důvodný.

O d ů v o d n ě n í

Žalobou, došlou soudu 22.2.2005, se žalobce domáhá na žalované náhrady škody na zdraví, vzniklé mu chybným provedením operačního zákroku – extrakce zubů 18, 28, 38, 48 (třetí horní a dolní stoličky) dne 20.1.2003 oddělením čelistní, obličejové a plastické chirurgie žalované a tím i následnou komplikací – vznik komunikace mezi dutinou ústní a čelistní (oroantrální komunikace), k jejímuž odstranění žalobce podstoupil 3 operační zákroky u žalované (11.3.2003, 15.7.2003 a 11.2.2004) a 1 na pracovišti Stomatologické kliniky VFN 1. LF UK v Praze (24.5.204), přičemž všechny byly neúspěšné a mezi zjištěním oroantrální

komunikace žalovanou 3.2.2003 a revizním zákrokem až dne 11.3.2003 došlo k prodlení. Celkem požadoval 426.532,-- Kč spolu s 2,25% úroky z prodlení od 1.2.2005 do zaplacení, z toho na náhradě za ztrátu na výděлку po dobu pracovní neschopnosti částku 16.532,-- Kč (20.1.-16.2.2003, 10.3.-15.4.2003, 14.7.-18.8.2003, 9.2.-23.3.2004 a 24.5.-29.6.2004), na bolestném 378.000,-- Kč a na nákladech spojených s léčením 32.000,-- Kč.

Následným podáním, doručeným soudu 29.9.2003, žalobce svoji žalobu rozšířil o 7.677,-- Kč na náhradě za ztrátu na výděлку po dobu další pracovní neschopnosti (1.2.-23.2.2005 a 4.4.-15.5.2005), o 24.000,-- Kč na bolestném za další operační zákrok provedený 5.4.2005 na Stomatologické klinice VFN 1. LF UK v Praze, o 678.000,-- Kč na ztížení společenského uplatnění a o úroky z prodlení, což soud I. stupně připustil při jednání konaném 8.6.2006. Svá žalobní tvrzení pak doplnil podáním datovaným 16.6.2006 o to, že žalovanou nebyl před operačním zákrokem provedeným 20.1.2003 vůbec poučen a informován o jakýchkoli možných rizicích a komplikacích, které mohou v důsledku takového zákroku nastat a že v opačném případě by k takovému zákroku souhlas nedal, stejně jako jej nedal ani k odebrání svalového laloku ze stehna pravé nohy a jeho použití jako štěpu při operačním zákroku na odd. ORL dne 11.2.2004. Konečně pak za souhlasu soudu I. stupně při jednání konaném 29.5.2007 žalobce rozšířil svoji žalobu o dalších 3.369,-- Kč na náhradě za ztrátu na výděлку po dobu další pracovní neschopnosti od 10.4. do 6.5.2007. Celkem tedy žalobce požaduje náhradu škody ve výši **1,139.558,-- Kč**.

Napadeným /opraveným/ rozsudkem soud I. stupně žalobu o náhradu škody na zdraví ve výši **1,139.552,-- Kč** zamítl (výrok I.), žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok II.) a žalobci uložil povinnost zaplatit ČR na účet tamního soudu na náhradě nákladů řízení 2.250,-- Kč. Po provedeném dokazování dospěl soud I. stupně k závěru, že žalobci škoda vznikla, avšak žalovaná za ni ve smyslu ust. § 420 obč. zák. neodpovídá. Extrakce dolních zubů byla zcela nezbytná, u horních zubů bylo pravděpodobné, že v budoucnu vzniknou zdravotní komplikace a bylo vhodné extrahovat všechny zuby najednou. I pooperační postup při následné léčbě komplikací byl správný, nebyl opožděný ani nedostatečný, přičemž konzervativní postup je preferován. Komplikace, které následně nastaly, jsou možnými komplikacemi provázejícími takový zákrok a nejednalo se o zavinění lékařů. Lékařské zákroky byly provedeny v souladu s lékařskou etikou a tedy lege artis i podle závěrů znaleckého posudku znalce Prof. MUDr. Jiřího Mazánka, DrSc. a žalobce neprokázal, že by žalovaná porušila své povinnosti při výkonu lékařské činnosti. Žalobce byl o možných komplikacích poučen MUDr. R. H., byť nebylo prokázáno, že by se tak stalo písemnou formou a že žalobce podepsal tzv. informovaný souhlas, když ani zákon č. 20/1996 Sb. (správně č. 20/1966 Sb.) ani Úmluva o biomedicíně nestanoví formu souhlasu a není rozhodné, zda to interní předpisy žalované ukládají či nikoliv. I kdyby žalovaná nedostatkem informovaného souhlasu porušila svoji povinnost, uzavřel soud I. stupně, že i tak by zde byl nedostatek příčinného vztahu k vzniklé škodě, neboť ta vznikla v důsledku rizika spojeného s operací, která byla navíc nezbytná. Žalobu proto zamítl, o nákladech řízení ve vztahu mezi účastníky navzájem rozhodl podle úspěchu ve věci (§ 142 odst. 1 o.s.ř.) a o nákladech státu (znalečné) ve smyslu ust. § 148 o.s.ř.

Proti tomuto rozsudku podal žalobce včas odvolání za užití odvolacích důvodů podle § 205 odst. 2 písm. d), e) a g) o.s.ř. Namítal zejména, že před provedením zákroku neměl se zuby moudrosti žádné problémy, že indikována byla extrakce pouze dolních zubů, že se soud I. stupně vůbec nezabýval závěry znalce Doc. MUDr. Josefa Podstaty o tom, že žalovaná včas nediagnosticskovala vznik oroantrální komunikace a nepřistoupila včas k její léčbě a že vzal v rozporu s provedeným dokazováním za prokázáno, že byl před provedením operačního

zákroku dostatečně poučen a poskytl tzv. informovaný souhlas, když se ani nevypořádal s jeho námitkami, že výpověď svědka MUDr. R. H., který operaci prováděl, nelze považovat za zcela jednoznačnou a především věrohodnou a nezabýval se tím, že v jeho zdravotní dokumentaci chybí jakýkoliv záznam o tom, zda byl vůbec pacient před operačním zákrokem poučen. Dále žalobce soudu I. stupně vytýkal nesprávný výklad jak Čl. 5 Úmluvy o biomedicíně a § 23 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., tak i § 101 a § 120 o.s.ř. Dovožoval, že je dána i příčinná souvislost mezi porušením povinností žalované a újmou na jeho zdraví, k níž došlo v přímém důsledku se vznikem pooperační komplikace – oroantrální komunikace. V neposlední řadě uvedl, že pokud by byl dostatečně správně informován o míře pravděpodobnosti vzniku uvedené komplikace (podle znalce až 80%), pak neměl žádný důvod k tomu, aby se pro operaci rozhodl kladně. Navrhl proto, aby byl rozsudek soudu I. stupně zrušen a věc byla vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve svém písemném vyjádření nesouhlasila s obsahem žalobcova odvolání a navrhla potvrzení napadeného rozsudku. Poukazovala na to, že Úmluva o biomedicíně není součástí právního řádu ČR, přestože ji republika ratifikovala a že žalobce neustále přeceňuje poučení pacienta jako základní počin v poskytování zdravotní péče.

Žalobce ve svém písemném vyjádření a doplnění odvolání vyslovil nesouhlas s názorem žalované na Úmluvu o biomedicíně, neboť ta je ve smyslu Čl. 10 Ústavy mezinárodní úmluvou, je tudíž přímo aplikovatelná a má přednost před zákonem. Pravidla obsažená ve většině jejích článků jsou přímo použitelná ve vztazích mezi jednotlivci, tedy i ve vztahu mezi zdravotním zařízením a pacientem. Dále uvedl, že jedním ze základních pravidel medicínského práva je, že lékařský zákrok může být proveden pouze se souhlasem pacienta a že souhlas pacienta je upraven § 23 zákona č. 20/1966 Sb. a je definován v Čl. 5 Úmluvy. Dovožoval, že lékařský zákrok bez řádného informovaného souhlasu pacienta nesmí být proveden a pokud je proveden, je nutno jej považovat za protiprávní jednání. Je pak na žalované, aby prokázala splnění povinnosti řádného a úplného poučení před provedením lékařského zákroku i o pravděpodobnosti a míře možných rizik se zákrokem spojených. V této souvislosti poukazoval jak na obsah formuláře o Souhlasu pacienta, datovaného 20.3.2003 (míněno zřejmě 20.1.2003), na kterém chybí popis jakýchkoli rizik se zákrokem spojených, ale i podpis lékaře a žalobce jako pacienta, tak i na obsah jeho zdravotní dokumentace, ve které není žádný zápis o poskytnutí poučení pacientovi před provedením zákroku. Soud I. stupně však naproti tomu dospěl ohledně informovaného souhlasu k naprosto nesprávným zjištěním, když jeho existenci dovedl pouze na základě ne zcela přesvědčivé a zřejmě i podjaté svědecké výpovědi lékaře, který předmětný zákrok prováděl. Přitom se vůbec nezabýval podstatným žalobcovým tvrzením, že by při znalosti míry rizika vzniku komplikace a o způsobu jejího odstraňování, s provedením extrakce minimálně horních zubů naprosto jistě nesouhlasil. Dále soudu I. stupně vytýkal i nesprávné právní posouzení věci pokud jde o aplikaci § 420 a násl. obč. zák.

Žalovaná ve své písemné replice poukazovala na to, že žalobce v žalobě tvrdil, že k poškození jeho zdraví došlo v důsledku nesprávného operačního výkonu na jejím pracovišti dne 20.1.2003, tj. že operační výkon byl proveden non lege artis a uplatňované nároky dovožoval z porušení právní povinnosti žalovanou. Teprve později, když bylo prokázáno, že její lékaři při poskytování zdravotní péče žalobci (při samotném operačním výkonu ani při poskytování následné pooperační péče) ničeho neporušili, svá tvrzení upravil a namítá, že nebyl řádně poučen o možných komplikacích spojených s extrakcí zubů moudrosti, a pokud by řádně poučen byl, nikdy by operaci nepodstoupil. Uvedla dále, že žalobce byl před operačním výkonem poučen lékařem MUDr. H. o možných komplikacích

při výkonu tohoto druhu včetně možného vzniku komunikace do čelní (správně zřejmě čelistní) dutiny, přičemž stejné skutečnosti prokazují i MUDr. V. a MUDr. N.. Žádný právní předpis přitom neukládá lékaři získat souhlas pacienta s výkonem v písemné formě, ani neukládá informovat pacienta o možných rizicích písemně. Dovožovala, že při lékařském výkonu a následné péči poskytnuté žalobci nebyla porušena právní povinnost (§ 420 obč. zák.) ani nedošlo k poruše použitých přístrojů a nástrojů či k jiné okolnosti zakládající odpovědnost podle § 421a obč. zák. a že ani v případě, kdy by byl informovaný souhlas žalobcem dán na základě nikoliv vyčerpávajícího poučení o možných rizicích výkonu, nevedl by takový, byť chybný postup ke vzniku komplikace na zdraví žalobce a nebyla by tak ani dána příčinná souvislost se vzniklou komplikací. V závěru zopakovala svůj předchozí návrh, aby byl napadený rozsudek potvrzen.

Odvolací soud přezkoumal rozsudek soudu I. stupně, jakož i řízení, které předcházelo jeho vyhlášení (§ 212 a § 212a o.s.ř.), v systému neúplné apelace (§ 205 a § 205a o.s.ř.) a v souladu s ust. § 213 a § 213a o.s.ř. zopakoval důkaz zdravotní dokumentací žalobce.

Z chorobopisu žalobce č. 95294 bylo zjištěno, že byl dne 20.1.2003 v 9.47 hod. přijat na oddělení čelistní, obličejové a plastické chirurgie ÚVN Praha se základním onemocněním „zadržené -retinované- zuby“ a téhož dne podepsal „Informace pro pacienta při přijetí do ÚVN“ a na druhé straně poučení o cenostech a o převzetí 1x župan, 4x příbor, 2x skleničky. Souhlas A) s lékařským vyšetřením, B) s léčebným postupem, obsahuje pouze předtištěné údaje – jméno a příjmení žalobce, jeho rodné číslo, jméno a příjmení lékaře MUDr. R. H. a datum 20.1.2003; rubriky pro podpisy lékaře a pacienta jsou prázdné. V ošetřovatelském záznamu je 20.1. uvedeno „obavy z nezn. prostředí a op. výkonu.“ Dále z chorobopisu vyplývá, že se žalobce dne 21.1.2003 v době od 13.30 hod. do 14.15 hod. podrobil v celkové anestezii (13.15 -14.30 hod.) operaci „chir. komplik. extrakce ret. 8-8, 8+8“ a že operátérem byl MUDr. R. H..

Ani po takto doplněném řízení neshledal podmínky pro potvrzení či zrušení napadeného rozsudku.

Předně třeba konstatovat, že Úmluva o lidských právech a biomedicině (dále jen Úmluva), přijatá v rámci Rady Evropy dne 4.4.1997 a jménem ČR podepsaná dne 24.6.1998, vstoupila v platnost dne 1.12.1999 a pro ČR dne 1.10.2001, přestože ve Sbírce mezinárodních smluv byla vyhlášena pod č. 96/2001 teprve 2.10.2001. Jde tak o mezinárodní smlouvu podle Čl. 10 Ústavy České republiky ve znění ústavního zákona č. 395/2001 Sb. vyznačující se tím, že je bez dalšího součástí a tedy i pramenem práva ČR (tzv. zásada inkorporace) s aplikační předností před zákony. V tomto směru je tudíž nutno přisvědčit žalobci a jednoznačně odmítnout názor žalované.

Provádění lékařských zákroků spočívá na dvou základních právních pravidlech, přičemž nedodržení byť jen jednoho z nich má za následek protiprávnost lékařského zákroku. První z nich - **lege artis** (každý lékařský zákrok musí být proveden v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy), bylo v souzené věci splněno, jak je prokázáno znaleckým posudkem znalce Prof. MUDr. Jiřího Mazánka, DrSc. Jinak je tomu však u druhého - **pravidlo informovaného souhlasu**, spočívajícího na dvou právech pacienta: 1. aby před jakýmkoli zákrokem dostal správně, úplně a srozumitelně všechny rozhodné informace, podle kterých se může náležitě rozhodnout, zda dá k takovému zákroku svůj souhlas a 2. aby byl jakýkoli zákrok proveden jen na základě jeho předchozího svobodného souhlasu. Toto posléze uvedené pravidlo stanoví Úmluva jednak v obecné podobě (Čl. V)

a dále ve zvláštních podobách (Čl. 16 a Čl. 19). Na obecnou úpravu pak navazují výjimky (Čl. 6 – Čl. 9), avšak žádná z nich na daný případ nedopadá. Souhlas musí být skutečný; předpokládaný souhlas je neplatný (srov. § 23 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb. a aplikační přednost Úmluvy). Souhlas přitom může být výslovný i konkludentní; Čl. 27 Úmluvy však nevylučuje, aby zákon vyžadoval pro určité lékařské zákroky souhlas výslovný, třeba i písemný.

Na rozdíl od soudu I. stupně dospěl odvolací soud k závěru, že žalovaná provedla na žalobci 20.1.2003 chirurgický výkon – extrakci zubů 18, 28, 38, 48, jehož následnou komplikací byl vznik komunikace mezi ústní dutinou a dutinou čelistní vpravo. Tento lékařský zákrok provedla bez předchozího informovaného souhlasu pacienta, když nijak neprokázala, že jí k takovému zákroku tento souhlas žalobce udělil. Svědecká výpověď operátora MUDr. R. H. je v tomto směru k ostatním provedeným důkazům osamocena a vyvrací ji již samotná existence předtištěné, leč řádně nevyplněné listiny z 20.1.2003, označené jako „Souhlas“. Svědci MUDr. V. a MUDr. N., z jejichž výpovědí soud I. stupně rovněž vycházel, se přitom s žalobcem setkali až následně při odstraňování oroantrální komunikace, když nad to oba vypověděli, že se v té době písemné informované souhlasy pacientů realizovaly. Zbývá tak než uzavřít, že v případě žalobce žalovaná postupovala v rozporu s Čl. 5 Úmluvy (srov. též Čl. III, IV a IX Směrnice ředitele žalované č. 2/2000 z 27.6.2000 a její přílohu č. 1 bod 1) a její odpovědnost za škodu mu vzniklou je ve smyslu ust. § 420 odst. 1, 2 obč. zák. dána.

Z uvedených důvodů proto odvolací soud rozsudek soudu I. stupně změnil podle § 220 odst. 1 písm. b) o.s.ř. tak, že mezitímním rozsudkem (§ 152 odst. 2 o.s.ř.) rozhodl o základu žalobcova nároku na náhradu škody, pod což je současné zrušení výroků o nákladech řízení (II. a III.) subsumováno.

Na soudu I. stupně v dalším řízení bude, aby se věcně zabýval již jen výší dílčích nároků žalobce na náhradu škody a v konečném rozhodnutí o nich rozhodl, když současně rozhodne i o nákladech celého, tedy i tohoto odvolacího řízení.

Proti tomuto rozsudku **j e m o ž n o** podat do dvou měsíců ode dne jeho doručení dovolání k Nejvyššímu soudu ČR prostřednictvím soudu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni.

V Praze dne 20. dubna 2009

JUDr. Čestmír Slaný
předseda senátu